

kal, akik nagyon szeretik őket, mert ott mindenki a másikkal törődik.

3. A szelídek

Hogy éppen ők örökölnék a földet? Ez ellentmondásnak látszik. Hiszen épp az erőszakosak kaparintják meg! Am Jézus talán arra az új földre gondolt, amelyet a világ kezdetétől készített övének. Azt a földet ugyanis azok öröklék, akik szeretnek, és a szelídség is alkotóeleme a szeretetnek.

De ha jól meggondoljuk, már ez a föld is a szelídeké. A mezei virág szépségének, a természet varázsának, az emberi alkotások nagyszerűségének csak a szelídek tudnak örülni, mert az erőszakosak keresztlgázolnak ezeken, vagy csupán birtokba veszik, sőt a legtöbb esetben lerombolják, tönkreteszik.

Az erőszakosok újabb és újabb háborúkban mindig elpusztítják a föld javait, így azok sosem az övéké. Amíg hajszoltan keresik, addig nem érnek rá élvezni, ha pedig már az övéke, akkor meg akarják védeni háborúval, s az közben elpusztul.

4. Az igazságra éhezők és szomjazók

Nem mind ember, akit annak neveznek. Csak az érdemli meg az ember nevet, aki az igazság keresője, kutatója. Éppen ellentéte az ellaposodott, a többre nem törekvő, a nem kapaszkodó, csak élvező embernek.

Persze, itt nem általában van szó az igazságkeresőkről, hanem azokról, akik Jézus igazságát keresik, s ha azt átveszik, akkor Isten előtt igazak lesznek: Istennek-tetszők lesznek.

A teljes igazság: az Isten tudata. A szeretet pedig az Isten élete: az igazság szerint alakított élet. Ember

számára a legmagasabb csúcs: betekinteni Isten gondolataiba. Ehhez segített hozzá Jézus. De csak segített. Feszülünk, kapaszkodunk nekünk kell.

Az ilyen ember sokat szenved amiatt, hogy milyen keveset tud, de aki elmegy az értés végső határáig, azt Isten majd továbbvezeti. Főleg akkor, ha életével is igazolja a már meglátott igazságot.

5. Az irgalmas szívűek

Az irgalmas szívről mondotta Jézus, hogy kedvesebb Isten előtt, mint az áldozatbemutatás. Magának Istennek a tulajdonsága a másikon könyörülő szeretet.

Az irgalmas ember úgy él másokért, hogy előbb észreveszi a másik baját, aztán meg segít rajta. Az várhatja, hogy Isten irgalmas lesz vele szemben, aki maga is irgalmas volt életében.

6. A tiszta szívűek

Tiszta szívű az, aki nem engedi, hogy bármi is elhomályosítsa benne az Istent-látást. Aki nem fullad bele sem az anyagba, sem a testbe, sem a harácsolásba, sem az erőszakba; aki élesíti belső szemét, finomítja belső hallását, hogy ne csak a tolakodó dolgokat lássa, és ne csak a dübörgő hangokat hallja; aki gyermeki lelkülettel tud rácsodálkozni a világra, és ugyanilyen egyszerűséggel meglátja mögötte a szerető Atyát.

Hogy Istent megláthassuk, ahhoz ezernyi béklyóból kell kiszabadítanunk magunkat, ezernyi szennytől kell megtisztítanunk a szívünket. A szív – Jézus szerint – az ember törekvővilágának a középpontja. Tiszta szívű az, aki a Legtiszábbra törekszik, s az meg is látja Istent.

7. A békességet teremtők

A szelíd maga nem erőszakoskodik, a békességeteremtő pedig az erőszakosokat, a veszekedőket összehétközteti. Ők valóban Isten fiai, mert ők képviselik Isten kivételt nem ismerő szeretetét ebben a gyűlölködő világban. Ők a fehér hollók a fekete varjak között. Ők nem ülnek babéraikon, hanem mennek, és kockáztatnak is azért, hogy eltűnjön a gyűlölet, és megjelenjen a szeretet. Nem könnyű lecsendesíteni a szenvedélyeket, ők mégis odavetik magukat a veszekedők közé.

Akinek béke van a szívében, az arra törekszik, hogy maga körül is béke legyen. Azon a kicsi területen, ahol ő él, megvalósítja a földi Isten Országát, a szerető emberek közösségét.

8. Az igazságért üldözöttek

Ő, a magyar szó nagyon félreérthető. Jézus itt nem az elméleti igazságról beszél, hanem az erkölcsiről: az igaz mivoltáról. Igaz ember az, aki mindig Isten kedvét keresi. Mindenekfelett Istennek akar tetszeni, nem embereknek. Ha ezért bántják őt, akkor boldog.

Jézust is ezért bántották. Nem lehetett őt letéríteni Isten útjáról. Mindenáron „igaz” akart lenni és maradni. Az Atyához való hűséget nem cserélte le valami emberi hagyományokhoz való hűségre. Miniket is arra tanított, hogy inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek.

Tartósan csak az tud nekünk belső békét, nyugalmat adni, ha lelki ismeretünk mindig rábólint arra, amit teszünk. Ilyenekkel van tele a mennyország. Ilyenek a szentek.

Barcza Barna
(1981 táján)

A szeretet fojtogatásai

Egy társaságban felvetődött a kérdés, nem vétkezik-e a szeretet ellen az, aki elzárkózik valakinek vagy valakiknek a partnerség-igénye elől. Kézlégyintéssel el nem intézhető probléma ez azok számára, akik Jézushoz kívánnak tartozni, és ezért magukévá teszik a kivételt nem ismerő felebaráti szeretet parancsát. A lelkiismeretünk összevissza jelez, s ez azt mutatja, hogy tisztázásra szoruló kérdéssel van szó.

Legelőször talán definiálni kellene magát a partnerség fogalmát. Nem mernék vállalkozni tudományos szociológiai definícióra, csupán saját kútforrásból eredő eszmefuttatásra. A partnerséget az emberi kapcsolatok speciális fajtájának gondolom, amelyben két személy alapvetően egymásra irányuló igénye találkozik, s ez a bizalom, a kitárulkozás és a befogadás optimális légkörét teremti meg közöttük. A pszichológia többnyire a házastársi

kapcsolatot érti rajta, de az igazi barátság is valahol ebben a fogalomkörben helyezkedik el.

Mármint erre gondolt-e Jézus, amikor lelkünkre kötötte a szeretet parancsát? Ezt akarta-e, amikor mint pogány és vámos magatartást lesöpörte az asztalról, ha csak azokat szeretjük, akik minket is szeretnek, s hogy ellenségeink felé is a partner-magatartással forduljunk?

Nem gondolnám. Már csak azért sem gondolnám, mert ő maga sem

igen adott rá példát. Nem barátkozott sem Pilátussal, sem Kaifással, sem Heródezzel. Még egy valamirevaló beszélgetésre sem méltatta őket. Szeretett-e tehát mindenkit?

Hogy válaszolni tudjunk erre a kérdésre, meg kell különböztetnünk a szeretet három fajtáját, amelyeket valószínűleg még sok apróbb részletre lehetne bontani.

1. A szeretet első fajtája azt a magatartást jelenti, amely kizárólag az én fejlettségi fokomnak megfelelő viszonyulás a másik emberhez, függetlenül a velem vagy másokkal szemben tanúsított magatartásától. A szolgálat, az adás és a békességet teremtés valósítása ez a kapacitásunk, lelkiek szerint. Bár személytől személyig érő vonatkozásról van szó, mégis személyes kapcsolatnak csak a legtagabb értelemben nevezhető, mert a cselekvőnek maga a cselekedet a fontos, és nem személy szerint az, akire a cselekvés irányul. Ez bárki ember lehet, és bárki ember felé kötelezve is vagyok rá.

2. A második fajtája a szeretetnek két szálon jöhet létre:

a) vagy úgy, hogy valakit a magatartásommal és az adástörvénybe beletartozó tanításommal testvérré teszek;

b) vagy úgy, hogy mások által testvérré tett emberekkel találkozom.

Ebben a kapcsolatban már mindkét változatban új mozzanat a kölcsönösség. Nem lehet akárki a testvérem, bárhogyan szeretném is, csak aki maga is hajlandó a fenti

szeretetre. A kettős arcú isten- és emberszeretet már nagyon komoly kapcsolat, közösség megteremtője. Természetesen itt sem lehet kaptafára húzni a személyek egymáshoz való viszonyát. Nyilvánvalóan csak elvi maradhat, vagy alig-alig tud gyakorlatilag megnyilvánulni különböző földrészekben lakó emberek összetartozása, még a legteljesebb elvi és magatartásbeli megegyezés mellett is, egyszerűen az érintkezési nehézségek okán. De idő és energia hiányában még az egy országban lakó testvérek között sem lehet teljesen azonos intenzitású kontaktus.

Vannak-e valamiféle törvényszerű sűrűsödési pontok testvér és testvér között? Kik kerülnek legközelebb egymáshoz az egészen egyet akarók közül? Nem fontossági és nem is logikai sorban mondom. A Jézus ügyét legönzettelenebbül és legnagyobb hatással képviselők, a szellemileg egymásnak megfelelők, a legtöbbet és legrégebben együtt végigcsinálók, a lélekben szülő és gyerek viszonyba kerülők, az egy kisközösséget alkotók.

Mindezek a kapcsolatok reálisabb, sokszínűbb valóságát jelentik a testvéri szeretetnek, mint az ezek nélküliek. De egyiküket sem nevezném még partnerségnek, legfeljebb a partnerség feltételei közé sorolnám, hiszen ezekben már nagyon sok egymásnak megfelelési mozzanat van, és sok egymást igénylő mozzanat is, csak hogy nem feltétlenül azonosak az igények.

Két, az Országért a legönzettelenebbül dolgozó ember között a

szinkront maga a feladat teremti meg, a szellemi egymásnak megfelelés is feladatcentrikus kapcsolat, a szülő-gyermek viszony adóbefogadó jellegű, az egy kisközösséget alkotók kapcsolata pedig ahány tag, annyi színű igény ötvözte lehet.

Jézus barátainak mondta a Tizenkettőt a búcsúvacsorán, ezért már mi is bátran nevezhetjük barátságának a testvérségnek ezeket a legintenzívebb formáit. Úgy gondolom azonban, hogy még tovább is folytatható a sor.

3. Harmadikul veszem az intenzitásban növekvő, de létszám tekintetében az egész emberiségből csupán néhányak, házasságban pedig kizárólagosan két ember kapcsolatt.

Tíz egyforma elkötelezettségű, önfeláldozó és egyenlő hatású ember között nem valószínű, hogy mind a tízük mindenkivel egyforma kapcsolatot tud teremteni, és hogy mindannyiuk egyforma intenzitással igényli a többiek személyét. Ugyanezt érvényesnek gondolom a szellemi szintazonosság esetében is. A szülő-gyermek viszonylatban is érezhető különbség a legjobb vér szerinti családokban is, még ha ennek külső jelét szinte nem is adja senki sem. És bizonyos, hogy egy kisközösség tagjai is tudnának sorrendet alkotni egymás között – értékelési szándék nélkül, diszkriminációt kizárva –, attól a szemponttól vezetve, hogy kik azok, akik valamiért legjobban megfelelnek egymásnak. S végül akárhány értékesebb fiú és leány közül, mégis csak kettő, és mindig csak kettő fogja egymást választani házastársul a jézusi szeretetszövetségben.

A házastársak egymást választása a keresztény etika szintjén nem szorul igazolásra. A barátság azonban nem ilyen egyértelműen igazolt. Ha egy kisközösség valamennyi tagja egyformán tartozna össze, ha az egy közösség tagjai között szövődne a legerősebb barátság, ha valakik nem éreznék mellőzöttnek magukat annak következtében, hogy mások jobban igénylik, jobban megértik egymást, akkor nem kellene kérdésbe tennünk, hogy nem a sor elejére, a pogányok s vámosok szeretetének szintjére való-e ez a kapcsolat. Így azonban tisztázni kell a jogosultságát és az értékét is.

Hogy felelni tudjunk a szóban forgó kérdésre, meg kell vizsgálnunk az egymásra találás tartalmát, a partnerkapcsolatot létesíteni akaró feleket s azok igényeit.

a) A tartalmat nézve: egy partnerség létrejöttében sok feltétel teljesülése játszik szerepet. E feltételek hiánya szinte teljes egészében kizáró ok, de meglétük még nem teszi szükségsszerűvé a kialakulását. Akit nem, vagy alig ismerek, s módomban sincsen az ismeretség elmélyítésére, azzal nem is szövődhet barátság, de a gyakori együttlét sem törvényszerűen hozza létre. A nagy világnézeti, etikai válaszfalak lehetetlenné teszik, de az azonosság erejében még nem biztos, hogy kialakul, és így tovább. A speciális feltétel a kölcsönös és személyes egymást igénylés: nem az eszét, munkáját, segítségét, erejét, hanem őt magát; olcsó lenne szimpátiának nevezni ezt az igényt, hiszen valami – a többiekkel való közösön felüli – hasonlóság, valami nagyfokú egymást kiegészítés és ennek következtében egymásra utaltság erejében jön létre. A tartalma sem az, amit az egyikük vagy másikuk tesz vagy ad, hanem a másik személye maga. Lehet, hogy más a barátság külső megnyilvánulásainak cselekedeteiben kiválóbb, de a két félnek pontosan arra van igénye, ami a másik egyéniségéből e cselekedetekben megnyilvánul.

b) A partnerek egyikére és másikára nem csupán a kölcsönös egymást igénylés a jellemző, hanem az is, hogy ennek a kölcsönös igénylésnek a megtapasztalása önmaguk rejtettebb énjének egyre teljesebb feltárását is lehetővé teszi egymás számára, s kibontakoztathatja mindazt, ami még csak csírájában rejtőzik bennük. Analógiába hozható egy optimális Istenkapcsolattal, amelyben Istennek csak olyan elvárásai vannak felém, amelyek az én egyéniségemnek pontosan megfelelnek, s így teljesen önmagam lehetek. Én kellek neki személy szerint. Mivel azonban az ember végtelen igényű ugyan, de mégis véges lény, s mivel két egészen egyforma ember sem él a Földön, ezért az a fokú egymásra hangoltság, amely Isten reánk hangoltságával analógiába hozható, nem jöhet létre számolatlanul.

c) Ennek az egymásnak megfelelésnek, kölcsönös igénynek, nagyfokú hasonlóságnak és egymásra utaltságnak az együttése már eleve leszűkíti azoknak a körét, akik számba jöhetnek, még tovább szűkíti az időfaktor, hiszen egy ilyen kapcsolat nem egyszeri találkozás erejében jön létre, és megmaradása, mélyülése is időigényes. S végül meg merném kockáztatni azt is,

hogy az emberi természettel, a lélek törvényszerűségeivel ellenkezik sokak felé produkálni a megnyílt-ság barátság szintű fokát. Ahogyan etikus ember ruhát visel – nem ál-arcként, hanem emberi mivoltának jeléül –, s ezt a ruhát csak a házastársa előtt veti le, ugyanúgy a lelket is a jelek ruhája öltözteti, s a mögéje pillanthatás szentség.

Még Jézus életében is találunk erre utalást. A Tizenkettő mindig a közelében van, mindig vele van, de a Jézus privát életét illetően olyan szűkszavú evangéliumok egybehangzóan tudnak arról, hogy a Tábor-hegyi megdicsőülés és a Getszemáni-kerti éjszaka titka a tizenkettő közül csak Péternek, Jakabnak és Jánosnak lebbent fel, s még közülük is, néha úgy tetszik, hogy János a legértőbb, János a bizalmas. Lehet azt mondani erre, hogy ők értek a legtöbbet a Tizenkettő közül. Lehetne, de erre egy kérdéssel felelnék. Nem azért értek-e legtöbbet, mert legközelebb kerültek Jézushoz? Miért pont ebben az egyetlen esetben ne lenne érvényes mindkét oldalával a kölcsönösség? És ott van Magdolna, akivel ezerszerre többet megértet a szavakon túli szinkron, mint a tanítványokkal a szavak. Nem mernék messzemenő következtetéseket levonni, csak annyit, hogy az Atya partnerségét oly igen átélő Jézusunk mindenkit átölelni akarása mellett is keresett, talált (?), mindenesetre elfogadott olyan emberi közelséget, amelyben titkokat fedhetett fel magáról – olyan titkot is, amiről megöltotta a szem- és fültanúknak, hogy másoknak beszélnének róla.

d) Nincs olyan ember, aki ne találhatna rá arra, akivel a partnersége kiépülhet. Az elmagányosodásnak, kirekesztettségnek nagy százalékában a magányos, elszigetelt ember maga az oka. Mégsem ismeretlen jelenség, hogy egyoldalú partnerség-igényekkel találkozunk, s ezeknek a kielégületlen igényeknek hordozói minden felénk forduló és esetleg könnyen kölcsönössé változtatható igény számára süketen és vakon, a magányosság érzésével gyötörődnek, és esetleg fojtogatják azt, aki nem viszonzza igényüket.

Vétkezik-e az, aki – ha az igényre nem tudott hasonló igénnyel válaszolni – a gyötülésre sem fogadja el a másikat? Úgy gondolom, nem vétkezik. Az itéletnapi tablóban felsoroltak között nem emlékszem olyanra, hogy „barátoddá akartam lenni, látni akartam a lelked titkait, és te nem mutattad meg nekem –

távoddá tehát az örök tűzre”. És még a jézusi „életemet adom barátaimért”-szeretet is ismert csak valakik, csak néhányak között létrejövő intimitást. Úgy gondolom, hogy legalább egyetlen rokon lélekre, egyetlen megértő szívre mindenkinek jogos igénye van. De ez az igény, bár nagy szelekcióval dolgozik, az élet folyamán mégis többször felébred, s nemcsak egyetlen emberre korlátozódik. Ezért tehát nincs szükségsszerűen lelki éhhalálra ítélve az, akinek az egyvalaki felé irányuló igénye viszonzatlan marad. S ha ez az igény kisajátítható, követelő jellegű is, mégis különösen indokoltnak érzem az igény előli elzárkózást.

S mi a helyzet a nem-választottal? A valaki által nem választottság állapota önmagában véve még etikailag semleges. A színezetét az adja meg, hogy milyen magatartást tanúsít a környezetével és az őt nem választóval szemben. A környezetével szemben semmi esetre sem lehet az örök sértett, a csak azért is magányos, az odvába bújó. Ha kielégítetlen igényét nem tudja is, vagy nem akarja felszámolni – ezért még nem kell mindenkit taszítania. Az őt nem választóval szemben a fojtogatás számomra etikailag a lopás vagy az erőszak kategóriájá felé konvergáló magatartás. Vevés, elvenni akarás, mégpedig olyasmit elvenni akarás, amelynek az odaadását még az evangélium sem kötötte a lelkünkre; legbensőbb titka-imra, énemre tart igényt.

Ha a visszautasítottban szeretet él, akkor feltétlenül tiszteletben kell tartania a másik szabadságát, és sértő, bántó ösztöne felett úrrá kell lennie. A szeretet mértéke az önszeretet. Magunknak pedig igen-igen tudunk jót akarni, ha tehát igazán a szeretet fordít valaki felé bennünket, akkor úgy kell szeretnünk, ahogy az neki jó – követelés, fojtogatás, sértődés nélkül. Különösen méltatlan a szeretet nevében a másikat a nem-választottság fájdalmaival revolve-rezni.

Aki önzetlenül szeret valakit, annak egyetlen tennivalója van, s egyben ez egyedüli esélye a másik választásának megnyerésére: büszkeség és tolakodás nélkül, szolgálatkészen, csendben, hűségesen várni.

Bulányi György

(1975)